

De wereld van de Zwarte Stern

In 'Het Vogeljaar' 43 (2): 80 schreven wij al over dit prachtige boek over de jaarlijkse reis van de Zwarte Sterns. Een adembenemend verslag van die reis. De lezer krijgt door de weergaloze foto's en de heldere tekst in deze uitgave een goed beeld van het onbekende leven van de kleine, dappere Zwarte Stern en van zijn leefgebieden.

Zoals wij schreven is het boek bij het Wereld Natuur Fonds, postbus 7, 3700 AA Zeist bij een gift van minimaal f 60,- op giro 2464 gratis beschikbaar gesteld. Het boek is nu ook in de boekhandel verkrijgbaar. Prijs f 69,-. Een uitgave van Uitgeverij Van Reemst B.V., Chet Bakerstraat 20, 1066 GK Amsterdam.

Atlas van zeevogels van het zuidelijk deel van de Noordzee

Door het bestuderen van de literatuur kwamen Camphuysen en Leopold tot de conclusie, dat er weinig bekend was over het voorkomen, de aantallen en de ruimtelijke distributie van zeevogels in het zuidelijke deel van de Noordzee.

Met behulp van schepen die bepaalde routes varen, is door de auteurs een uitgebreid onderzoek gedaan. Het resultaat is een Atlas van de vogels van het zuidelijk Noordzeegebied.

De atlas is ruim voorzien van seizoenskaarten die een aardige indruk geven in de populatieontwikkeling van zeevogels per seizoen. De begeleidende tekst geeft niet alleen de benodigde toelichting, maar staat ook vol met interessante details. Hieruit blijkt dat er nog heel wat kennis valt te vergaren. De atlas is een waardevolle aanvulling van de Nederlandse avifauna en daarom zijn de felicitaties bij deze uitgave voor beide auteurs en medewerkers hier zeker op zijn plaats.

C.J. Camphuysen & M.F. Leopold: Atlas of seabirds in the Southern North Sea 1994. 126 bladzijden, geïllustreerd met verspreidingskaarten, tabellen, uitgebreide literatuuropgave en drie bijlagen. Bestellen bij IBN/DLO, postbus 167, 1790 AD Den Burg of bij NIOZ, postbus 59, 1790 AD Den Burg, onder vermelding van de titel, het rapportnummer (voor IBN 94/6, voor NIOZ 1994-8) en het ISSN 0923-3210-nummer.

Herstelplan Korhoen Noord-Nederland

In 1991 is door het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij het Soortenbeschermingsplan Korhoen gepresenteerd. In het plan worden onder andere het Fochteloöerveen en het Dwingelderveld als voor het Korhoen kansrijke gebieden genoemd.

In dit uitvoerige rapport gaat de korhoenderkenner Niewold uitvoerig in op de mogelijkheden van deze terreinen voor het Korhoen en overige fauna. Het helder geschreven lijvige rapport zal een belangrijke bijdrage in de restauratie van de gebieden voor het Korhoen kunnen leveren.

Het Herstelplan Korhoen zal op veel natuuraspecten een positieve uitstraling hebben. Wat ontbreekt is een goede analyse van kritieke punten op het gehele project waarvan het Korhoen de sleutelfunctie vervult*. De eerste merkwaaardige invullingen voor het beheer is wel het recent

gepubliceerde idee om op de Sallandse Heuvelrug kraaienvangkooien te plaatsen om Haviken weg te vangen**.

Pierre Maréchal.

Niewold, F.J.J.: Herstelplan korhoen Noord-Nederland: het Fochteloöerveen en het Dwingelderveld als prioritaire accentgebieden. 145 bladzijden, uitgebreide literatuurlijsten, foto's, kaarten, tabellen en grafieken (1994). Te bestellen bij het Instituut voor Bos- en Natuuronderzoek (IBN-DLO), Wageningen. Door overmaking van f 50,- op giro nummer 948 540 of banknummer 53.91.05.988 onder vermelding van het rapportnummer (IBN-rapport 114). Vermeld het afleveradres indien dit afwijkt van het besteladres.

Bird Numbers 1992

Van 14 tot 18 september 1992 werd op 'Leeuwenhorst' bij Noordwijkerhout door het International Bird Census Committee (IBCC) en het European Ornithological Atlas Committee (EOAC) de Twaalfde Internationale Conferentie gehouden onder de naam 'Bird Numbers 1992'. Aan deze succesvolle conferentie namen meer dan tweehonderd ornithologen deel uit alle landen van Europa en uit enkele landen daarbuiten. Het succes werd mede bepaald door het grote aantal deelnemers uit de Oosteuropese landen. Hun bijdragen, vaak over nog vrijwel onbekende regio's, illustreerden duidelijk hoe vogelrijk deze landen nog zijn.

Vogels tellen is, mits aan een aantal eisen wordt voldaan, zeker meer dan zomaar een hobby. Zo zouden de grote, veelal desastreuze veranderingen in de vogelbevolking van agrarische landschappen in West-Europa zonder vogelgegevens grotendeels onbekend zijn gebleven. De beschrijving van de nog aanwezige enorme rijkdom aan stootvogels in Rusland en buurlanden berust op tellingen, evenals het in kaart brengen van de effecten van de massale bossterfte in Midden-Europa. En dank zij de beter wordende methoden van gegevensverzameling én analyse worden geavanceerde toepassingen steeds beter mogelijk.

Pas geleden zijn de proceedings van deze conferentie in twee delen verschenen.

Deel 1 bevat de teksten en figuren van de lezingen op het congres, beschreven in liefst 76 artikelen. De resultaten van allerlei projecten op het gebied van monitoring en atlaswerk van vogels in alle delen van Europa, Australië, Zuid-Afrika en de Verenigde Staten komen uitgebreid aan bod. Naast de boven aangehaalde voorbeelden zijn er artikelen over de recente ontwikkelingen in de grootste Middeneuropese broedkolonie van de Oeverzwaluw in Hongarije en bijdragen over versnippering, biogeografie en trek van vogels. Ook methodologische onderwerpen komen aan bod.

In deel 2 is het grootste deel (35) van de posters samengevat die op het congres zijn gepresenteerd. Het betreft vooral rapportages over lopende projecten, over nieuw opgezette projecten en over voorlopige resultaten van binnenkort af te sluiten onderzoeken. Al met al bieden deze twee delen, weliswaar geheel Engelstalig, een schat

* noot 1. Zie Natura 87 (3) : 80-86.

** noot 2. Zie De Nederlandse Jager 100 (13) : 4-6.

aan informatie over monitoring en atlaswerk bij vogels. Onmisbaar voor hen die zich intensief bezighouden met vogelonderzoek gebaseerd op tellingen. En onschatbaar voor hen die meer van deze tak van vogelonderzoek willen weten of zich verder willen verdiepen in methoden van verwerking en analyse. Een kaleidoscoop van de 'state of the art' op het gebied van het tellen van vogels.

E.J.M. Hagemeyer & T.J. Verstraal (eds.): Bird Numbers 1992. Distribution, monitoring and ecological aspects. Proceedings of the 12th International Conference of IBCC and EOAC, Noordwijkerhout. 727 bladzijden + VIII, vele tabellen en grafieken (1994). Uitg. Statistics Netherlands, Voorburg-Heerlen & Sovon, Beek-Ubbergen. E.J.M. Hagemeyer & T.J. Verstraal (eds.): Bird Numbers 1992. Distribution, monitoring and ecological aspects. Poster Appendix. Proceedings of the 12th International Conference of IBCC and EOAC, Noordwijkerhout. 161 bladzijden, vele tabellen, figuren en grafieken (1994). Uitg. Statistics Netherlands, Voorburg-Heerlen & Sovon, Beek-Ubbergen.

Deze uitgave van bijna 900 bladzijden is verkrijgbaar voor f 100,- (exclusief verzendkosten) bij het Centraal Bureau voor Statistiek, Afdeling Marketing en verkoop, kamer J 116, antwoordnummer 5050, 6400 WC Heerlen. Kengetal CBS J49/1994. ISBN 903571645 0. Leden van Sovon kunnen de boeken tegen de gereduceerde prijs van f 75,- bestellen bij Sovon, Rijkstraatweg 178, 6573 DG Beek-Ubbergen, (024) 684 81 11.

Nederlandse vogelnamen en hun betekenis

Na jaren van studie en onderzoek hebben de auteurs een waardevol boek uitgegeven over de herkomst en de betekenis van ruim vijfduizend volksnamen van in Nederland in het wild voorkomende vogelsoorten. Naast de betekenis van de volksnamen wordt ook ingegaan op de inhoud zowel de algemene Nederlandse als de wetenschappelijke namen. Ook worden een aantal Vlaamse namen en alle benamingen in het Fries aan de orde gesteld.

Dank zij een zeer uitgebreid register kan men via de volksnaam gemakkelijk nagaan bij welke officiële naam de vogelsoort behoort. Bij sommige vogelsoorten worden volksnamen genoemd die wellicht ook op andere vogelsoorten betrekking hebben. Dit komt wellicht doordat men het vroeger bij het onderscheiden en herkennen van bepaalde soorten nog niet zo erg nauw nam. Als voorbeeld kunnen enkele namen dienen die voor de Gekraagde Roodstaart worden genoemd en wellicht beter zouden kunnen gelden voor de Zwarte Roodstaart. De Grijskopspecht (ook wel Kleine Groene Specht genoemd) ontbreekt. In enkele gevallen wordt de nieuwe spelling van een naam gebruikt in andere gevallen niet en ook hier heeft het ontbreken van een officiële naamlijst van Nederlandse vogels toegeslagen. Oude spellingen van namen worden veelal niet meer speciaal vermeld. Kuikendief (zoals deze naam in het begin van deze eeuw nog algemeen voor kiekendief werd gebruikt), vinden wij niet meer terug bij deze soorten maar wel bij de Rode Wouw. De volksnamen verschaffen ons soms een aardig beeld van hun kleed, hun geluid, hun voedsel of andere van hun gewoonten. Het boek is in eigen beheer geproduceerd. Daar-

om is de oplage niet groot en verdient het aanbeveling niet te lang te wachten met het bestellen van het boek als men daarvoor is geïnteresseerd.

Henk Blok & Herman ter Stege: De Nederlandse vogelnamen en hun betekenis. Paperback, genaaid, 308 bladzijden (1995). Prijs f 32,50 (afgehaald bij de auteurs Johanna van Polanenlaan 34, Leidschendam, (070) 327 73 02 of Karel de Stoutelaan 20, Waalre, (040) 221 65 10.

Het boek kan ook worden besteld door overmaking van f 39,50 (inclusief verzendkosten) door overschrijving op girorekening 4 076 879 of bankrekening 10 11 51 853 ten name van H.J. ter Stege/H. Blok te Waalre. ISBN 90 9008646 3. Het boek is niet via de reguliere boekhandel verkrijgbaar.

INDIVIDUELE TIMING REPRODUKTIE VOGELS VOOR HET EERST AANGETOOND

Elk meerkoetevrouwtje kiest de voor haar beste legdatum

Niet alle vogels leggen hun ei in mei. En zeker niet alle Meerkoeten. Het broedseizoen van deze watervogels spreidt zich uit van half maart tot begin juli. De vroegste broeders hebben doorgaans uiteindelijk de meeste nakomelingen. Verrassend genoeg maken veel meerkoetevrouwtjes echter geen haast met hun eerste legsel. De bioloog Martin Brinkhof toonde met zijn meerkoetenonderzoek voor het eerst aan dat elk vrouwtje individueel kiest voor de legdatum die háár het meeste nageslacht oplevert. Dr. M.W.G. Brinkhof is op 6 oktober 1995 op zijn onderzoek aan de Rijksuniversiteit Groningen gepromoveerd.

Waarom broeden zoveel vogels 'te laat'? Bij vogels is het een algemeen verschijnsel dat het aantal nakomelingen afneemt naarmate een vogelpaar later in het seizoen begint met broeden. Ook voor Meerkoeten lijkt het motto te gelden: hoe vroeger hoe beter. Toch beginnen er maar weinig in maart te leggen, kiezen de meeste voor mei en broeden sommige zelfs zo laat, dat ze het net zo goed niet hadden kunnen doen. In het licht van de evolutietheorie zou men kunnen verwachten dat, door natuurlijke selectie, alle vogels vroeg broeden. Er blijken echter grote individuele verschillen.

Brinkhof toonde voor het eerst aan dat elk vrouwtje individueel de legdatum bepaalt die voor haar reproductie het meest gunstig is. Komen de eieren namelijk óf eerder óf later uit dan 'gepland', dan blijken de ouderparen minder nakomelingen groot te brengen dan normaal.

Brinkhof bewees dit door tijdens zijn onderzoek het moment waarop de ouders jongen te verzorgen kregen tien dagen te verschuiven. Hiertoe verwisselde hij de eieren uit nesten die verschilden in legdatum, zodat bij sommige ouderparen al na elf dagen broeden hun (pleeg)jongen uit het ei kwamen, terwijl andere 31 dagen moesten blijven zitten in plaats van de normale drie weken. De langere broedtijd betekent overigens geen aanslag op de conditie van de aanstaande ouders, omdat meerkoetemannetjes en -vrouwtjes samen de broedzorg delen.

Meerkoetevrouwtjes lijken bij de timing van de legdatum uit te gaan van hun eigen persoonlijke situatie, met name hun eigen lichaamsgewicht

en de kwaliteit van het territorium. Onderlinge strijd speelt hierbij een grote rol.

Meerkoeten zijn agressieve vogels. Ze vechten in hun leven heel wat af, soms tot de dood - door verdrinking - erop volgt. De mannetjes vechten om een goed territorium te bemachtigen of te behouden. Met de jaren worden zij groter en zwaarder en ook de imponerende witte vlek op hun kop wordt steeds groter. Hierdoor gaat het vechten hun steeds beter af. De oudste mannen bezetten dan ook de beste territoria, dat wil zeggen met de meeste en voedselrijkste oevers. De meerkoetevrouwtjes op hun beurt bevechten elkaar om de beste mannetjes. De eerste onlusten beginnen soms al in december. Ook hier is het lichaamsgewicht doorslaggevend, zodat de grootste vrouwtjes de oudste mannen en daarmee de beste territoria veroveren. Brinkhof constateerde dat het de grootste vrouwtjes zijn die - gedurende hun hele leven - het vroegst leggen.

Brinkhof toonde tevens aan dat het voedselaanbod de belangrijkste factor is bij het overleven van de jongen. Wanneer hij ouderparen extra voedsel aanbod, verviel namelijk de invloed van de legdatum op het broedsucces.

Meerkoetjongen eten vooral muggen, andere insecten, kokerjufferlarven en Driehoeksmoseltjes. Weersomstandigheden en andere factoren bepalen het voedselaanbod in de loop van het seizoen. Kuikens die onder goede omstandigheden opgroeien, zijn dikker en zullen ook als volwassenen groter uitvallen. De meerkoetevrouwtjes die vroeg en succesvol broeden, hebben dus waarschijnlijk een gelukkige, voedselrijke jeugd achter de rug.

Martin Brinkhof (Nijverdal, 1961) studeerde biologie aan de Rijksuniversiteit Groningen. Hij richtte zijn onderzoek bij het Nederlands Instituut voor Oecologisch Onderzoek, Centrum voor Terrestrische Oecologie (NIOO-CTO) in Heteren. Het veldwerk deed hij onder de 160 meerkoetenparen in de Westeinder Plassen bij Aalsmeer.

Martin W.G. Brinkhof: Timing of Reproduction. 160 bladzijden, vele figuren en tabellen. Met medewerking van A.J. Cavé, S. Daan, F.J. Hage, A.C. Perdeck en S. Verhulst. Proefschrift. (1995). Adres auteur: dr. M.W.G. Brinkhof, Berner Heerweg 90 c, D-22159 Hamburg, Duitsland, 0049 (40) 669 71 05.

CD 'Boixus ornitox'

Het succesvolle muziekt duo Roland Verloven/ Hans Kusters was zo onder de indruk van hun succes met Ole Ole We are The Champions in Japan (meer dan twee miljoen exemplaren verkocht), dat zij besloten om nu eens een totaal ander project te maken, wederom voor de Japanse markt.

Het is bekend dat in de mega-disco's in speciale ruimtes zogenaamd 'afgekickt' kan worden terwijl er dan wordt geluisterd naar 'Ambient'-muziek; een rustig makende muziek die behalve discogangers ook perfect als radio- of automuziek kan worden beschouwd.

Waarom dan geen plaat gemaakt met negen typisch Europese vogelgeluiden, dit vermengd met elektronische muziek en licht gearomatiseerd met de tot magisch omgetoverde stem van

Hans Kusters, die de naam van de vogels in het Latijn probeert uit te spreken?

Dit project, speciaal voor Japan ontwikkeld, moest natuurlijk ook een artiestennaam krijgen en men vond 'Boixus ornitox' de meest passende. Boixus is Catalaans voor 'maf/gek'. Dus wij zouden kunnen zeggen dat deze artiestennaam vrij vertaald niets anders wil zeggen dan 'De maffe vogelliefhebbers'.

Om meer naar een nog grotere Europese markt te gaan, zijn op de 'inlay' de namen van de negen vogelsoorten in zeven talen afgedrukt. In de Latijnse naam van de Zilvermeeuw (*Larus argentatus*) is een foutje geslopen. De volgende vogelsoorten zijn te horen: Koekoek, Zomertortel, Nachtegaal, Bosuil, Hop, Kievit, Zilvermeeuw, Roodborst en Veldleeuwerik. Het betreft een plaat die moeilijk in een bepaalde hoek is thuis te brengen. Is het disco, is het ambient, is het easy listening? De luisteraar zal zelf zijn keuze moeten maken. Dit verrassende New Age-achtige project laat zich nu eenmaal moeilijk omschrijven.

De CD 'Boixus ornitox' (± 45 minuten) van CNR Music wordt uitgebracht door Arcade Benelux B.V., postbus 488, 1400 AL Bussum, (035) 692 99 00. Prijs ± f 23,50.

Aalscholvers en beroepsvisserij

In opdracht van de directeur Natuurbeheer van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij bracht de Werkgroep Aalscholvers en Visserij een rapport tot stand over Aalscholvers en beroepsvisserij in het IJsselmeer, het Markermeer en Noordwest-Overijssel. Naar aanleiding van klachten van beroepsvisserij over visconsumptie door toenemende aantallen Aalscholvers is de werkgroep ingesteld om antwoord te geven op de volgende vragen:

- wordt door Aalscholvers schade aangericht aan de visserij?
- wat zijn de belangrijkste knelpunten?
- hoe groot is de schade?
- door wie zou eventuele schade moeten worden gedragen?
- is er aanleiding maatregelen te treffen ter bestrijding van schade door Aalscholvers?

In de werkgroep zijn de rijksoverheid, de visserijsector, de natuurbescherming en het wetenschappelijk onderzoek op het gebied van de visserij en het natuurbeheer vertegenwoordigd. De conclusies over het IJsselmeer en het Markermeer zijn anders dan die van Noordwest-Overijssel. In de eerste twee gebieden onttrekken de Aalscholvers en de fuikvisserij momenteel 96% aan de stand van jonge Baars. Voor beide factoren afzonderlijk geldt dat de commerciële baarsvangst er enkele malen lager door is dan hij zou kunnen zijn. Bij deze schatting is ervan uitgegaan dat de afname van de stand van jonge Baars door toedoen van Aalscholvers en fuiken niet heeft geleid tot een betere groei en/of overleving van de resterende jonge Baars. Nader analyse van de voor Baars beschikbare gegevens kan tot een betere schatting leiden. Voor de Snoekbaars geldt een vergelijkbare conclusie, zij het dat de schatting van het oogstverlies als gevolg van de consumptie door Aalscholvers en de bijvangst in de fuikvisserij minder zeker is.

De aalconsumptie door Aalscholvers is momenteel minder dan 5% van de commerciële aanvoer.

Als gevolg van de consumptie door Aalscholvers in Noordwest-Overijssel is de commerciële snoekbaarsvangst enkele malen lager dan hij zou kunnen zijn. Dit is in theorie ook het geval als gevolg van de bijvangst van Snoekbaars in de fuiken. Net als voor het IJsselmeer is er bij deze schatting van uitgegaan dat de afname van de stand van de jonge Snoekbaars door toedoen van Aalscholvers en fuiken niet heeft geleid tot betere groei en/of overleving van de resterende jonge Snoekbaars. Nieuwe veldgegevens kunnen tot een betere schatting leiden. Hiervoor is vervolgonderzoek nodig.

De Aalscholvers consumeerden in Noordwest-Overijssel in 1991 en 1992 een hoeveelheid Aal, waarvan, in het geval dat er geen Aalscholvers waren geweest, 0,5-1,2 kg per ha als oogstbaar produkt ter beschikking van de beroepsvisserij zou zijn gekomen.

C. van Dam, A.D. Buijse, W. Dekker, M.R. van Eerden, J.G.P. Klein Breteler & R. Veldkamp: Aalscholvers en beroepsvisserij in het IJsselmeer, het Markermeer en Noordwest-Overijssel. Cormorants and commercial fisheries. 100 bladzijden, 6 tabellen, 4 zwartwitfoto's, 24 figuren, begrippenlijst, 1 bijlage, Engelstalige samenvatting (1995). Rapport IKC Natuurbeheer nummer 19, Wageningen. ISSN 0929 7014. Uitg. Informatie en Kenniscentrum Natuurbeheer (IKC), postbus 30, 6700 AA Wageningen, (0317) 47 48 01. Deze uitgave kan schriftelijk of telefonisch worden besteld bij het IKC Natuurbeheer, Wageningen onder vermelding van code R-19 en het gewenste aantal. Prijs f 12,50. Een verzoek tot betaling wordt meegezonden.

Vogelparadijzen

Zesentwintig van de vele vogelgebieden in Europa worden uitgebreid beschreven in een prachtig geïllustreerd boek. In het noorden van Europa komen Finnmark, Dovrefjell, Shetland, rivieren Cairngorm en Spey en het gebied tussen Newcastle-upon-Tyne en Edinburgh aan bod, voor het Noordzeegebied de noordkust van Suffolk, Waddenzee, Flevoland en Zeeland, voor West-Europa wordt uitgebreid besproken de Somme Baai, Lüneburger Heide, Beierse Woud, Gran Paradiso, La Dombes, Cévennes en omstreken en het gebied tussen rivieren Sesia en Po.

In het zuiden van Europa worden behandeld de Camargue, Corsica, Sardinië, Baskische Pyreneeën, Extremadura en Andalusië, in Oost-Europa de Donaudelta, Prespa in Joegoslavië en Kopacki Rit in Kroatië.

Bij de bespreking van elk gebied wordt in een kader enige nuttige informatie gegeven over onder meer vervoer, fysieke belasting, hutten, beste periode, toegang, zoogdieren, benodigde uitrusting, overnachting, kaarten, heenreis en adres (meestal een toeristenbureau) voor nadere inlichtingen.

De beschrijvingen zijn voorzien van heldere, duidelijke kaarten en magnifieke kleurenfoto's. Hoe recent de kaarten zijn, is moeilijk te bepalen. Op de kaart van Flevoland staan echter de A27 en de Stichtse Brug bij Huizen nog niet aangegeven. Bij de tekst 'rond de Oosterschelde' staat

een foto van een grote troep steltlopers dat volgens het bijschrift Breedbekstrandlopers zouden moeten zijn. Vermoedelijk betreft dit een andere steltlopersoort, omdat de Breedbekstrandloper een bij ons zeer zeldzame vogelsoort is.

Het boek geeft interessante informatie en kan bij het voorbereiden van een vogelreis in bepaalde opzichten ongetwijfeld zijn nut bewijzen.

Aan het eind volgt een systematische soortenlijst waarin 85 vogelsoorten kort worden beschreven en in kleur worden afgebeeld.

Angelo Gandolfi: Vogelparadijzen. De 26 mooiste vogelgebieden in Europa. 240 bladzijden, honderden kleurenfoto's van de schrijver, tekeningen van Monica Falcone (1995). Vertaling en bewerking Sytze Bentveld. Oorspronkelijke titel Birdwatching. ISBN 90 6248 813 7. Uitg. Zuid Boekproducties BV, postbus 314, 2160 AH Lisse, (0252) 41 91 05. Prijs f 39,95.

Groenkrant van Extremadura

Adenex is de naam van een regionale Spaanse natuurbeschermingsorganisatie, die enige malen per jaar een bulletin "La Hoja Verde" (= het groene blad) samenstelt. Het krantje bevat berichten over allerlei zaken die met natuur en natuurbehoud in Extremadura te maken hebben; er werd bijvoorbeeld aandacht besteed aan de restauratie van nesten van een Witte-Ooievaarkolonie op het landgoed La Rodea en aan een nieuwe vogelwaarnemingspost in Puerto Mejoral.

Het adres van Adenex is: c/Cuba, 10 - 06800 Mérida, España.

Jaarboek '94 Belgisch Limburgse Koepel voor Natuurstudie

Het vierde Jaarboek van de Limburgse Koepel voor Natuurstudie (LIKONA) bevat onder meer bijdragen over vondsten van fossiele schelpen en vissetanden bij Lanaken, over vergrassing van heide in het Hageven, plantegroei op Limburgse mijnterreinen, graafwespen en zweefvliegen in de Bosbeekvallei, dertien jaar padden-overzetacties in Limburg, ruilverkaveling en akkervogels: tegenstelling of verzoening?, najaarstrek van Kleine Karekiet en Bosrietzanger door Limburg, dagroofvogels in Tessenderlo in broedseizoen 1994, broedgeval van Engelse Gele Kwikstaart in Peer in 1994. Verder een literatuuroverzicht voorzien van commentaar, in totaal 94 publicaties. Het jaarboek besluit met verslagen van alle werkgroepen, waaronder de vogelwerkgroep met informatie over projecten aangaande de Ortoaan, Grauwe Klauwier, Kerkuil, monitoring weidevogels, bosomvorming, punttransecttellingen, watervogeltellingen, Blauwe Reiger, Dodaars en Fuut. Nieuwe projecten: fenologie, Bijzondere Broedvogels Vlaanderen, Broedvogelinventarisatie Maasdal, cursus ornithologie en publicaties.

Het Jaarboek '94 bevat 94 bladzijden. Prijs Bfr. 400 en is te bestellen bij het Provinciaal Natuurcentrum, Zuivelmarkt 33, B-3500 Hasselt, België. De drie vorige jaargangen zijn ook nog verkrijgbaar voor Bfr. 1000. Na storting van het verschuldigde bedrag op rekeningnummer 000-0400447-31 van het Provinciaal Natuurcentrum (PNC), onder vermelding 'Jaarboek LIKONA' (met opgave van jaartallen '91, '92, '93 of '94) ontvangt u de bestelling.

De vlucht van de Kraanvogels

Via Öland, Rügen, Champagne en de Pyreneeën bereiken de Kraanvogels elk najaar hun belangrijkste overwinteringsgebied Extremadura. Al tweeduizend jaar is dit gebied een voorbeeld van behoudend landbouwbeleid waardoor de mens in harmonie met de natuur leeft. Door intensivering van de landbouw wordt het gebied thans echter voor de Kraanvogels sterk bedreigd. Zonder bescherming en een op natuurbehoud gericht gebruik van het land zullen de unieke biotopen van Extremadura met hun rijke plante- en dierenleven voor altijd verloren kunnen gaan. Dan zou ook het overwinteringsgebied van de Kraanvogels verdwijnen. Om aan deze gevaren het hoofd te bieden, heeft de Artists for Nature Foundation (ANF), een organisatie die wordt gesteund door het World Wide Fund for Nature International (WWF), achtentwintig kunstenaars bereid gevonden om de Kraanvogels door Europa en de dieren, mensen en landschappen van Extremadura in beeld te brengen. Het werk van deze kunstenaars is niet alleen op een tentoonstelling te zien geweest, nog uitgebreider is hun werk samengebracht in een magnifiek boek. Door de combinatie van een verscheidenheid aan technieken, zeer uiteenlopende stijlen, verschillende onderwerpen en scherpzinnige commentaren is een uniek boek ontstaan. Met dit boek willen de kunstenaars bijdragen aan de campagne die ervoor moet zorgen dat Extremadura kan blijven voortbestaan als een van de mooiste en meest opmerkelijke gebieden van Europa en daarmee als overwinteringsplaats voor de Europese Kraanvogels.

Nicholas Hammond (redactie): De vlucht van de Kraanvogels. 192 bladzijden, 330 illustraties in kleur (1995). Engelse titel: Artists for Nature in Extremadura. Vertaling door Mariëtte Crijns en Hans van der Meer. ISBN 90 6611 314 6. Uitg. Inmerc B.V., postbus 3, 1530 AA Wormer, (075) 647 67 67. Prijs f 69,95.

NJN 75 jaar 1920-1995

Er is ter gelegenheid van het 75-jarig bestaan van de Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie (NJN) niet alleen een daverende reünie gehouden op 23 september te Zutphen waar zo'n 1600 'ouwe sokken' elkaar opnieuw ontmoetten, maar er is ter gelegenheid van deze reünie ook een boekje uitgegeven.

De schrijvers halen in hun verhalen vooral de jaren 1920 tot en met 1945 op. Het boekje is geïllustreerd met vele nostalgische foto's. Aan het eind wordt een uitgebreide woordenlijst gegeven waaruit het typische woordgebruik onder de leden van de NJN is vastgelegd.

Elske Sjollema (redactie): NJN 75 jaar 1920-1995. Met teksten van Onno Bosma, J. Heimans, Ad Borstlap, Victor Westhoff, Rie IJsseling van Benthem, Frans Makink, Brita de Vries, Jan L. Sikkema & Barbara Schoten. 96 bladzijden, vele zwartwitillustraties (1995). Prijs f 20,- (inclusief portokosten). Verkrijgbaar door overmaking van dit bedrag op postgiro 1 740 800 ten name van M. Gerding-Kuiper, rek. NJN, Oude Postweg 207, 3711 AG Austerlitz, (0343) 49 18 93, bij geen gehoor (0343) 49 17 51.

Een complete adreslijst van alle bekende 'ouwe sokken' kunt u bestellen door f 12,50 over te maken op bovenvermeld gironummer met opgave van het gewenste.

Jac. P. Thijssse-wandeling Maastricht

In het kader van het Jac. P. Thijsssejaar 1995 is onder auspiciën van het pas opgerichte Centrum voor Natuur- en Milieu-Educatie Maastricht (een publiek-privaat samenwerkingsverband van de in Maastricht actieve natuur- en milieu-organisaties en de gemeente) een Jac. P. Thijssse-wandeling door Maastricht samengesteld en in de vorm van een rijk geïllustreerde wandelgids gepubliceerd.

In deze wandeling getiteld 'Onbekommerd in de voetsporen van Jac. P. Thijssse', wordt Thijssse op de voet gevolgd en komt hij ook zelf aan het woord in fragmenten uit zijn populaire Verkade-albums.

Het wandelboekje is meer dan een simpele routebeschrijving geworden. Om de lezer c.q. wandelaar van nu niet alleen in woord, maar óók in beeld deelgenoot te maken van de tijd en de sfeer die Thijssse beschrijft, is de wandeling rijk geïllustreerd met beelden uit de eerste helft van deze eeuw (oude prentbriefkaarten, foto's en afbeeldingen uit Verkade-albums), de tijd van Thijssse's wandeling door zijn geboorteplaats Maastricht. Daarnaast zijn een groot aantal tekeningen van de genoemde planten en dieren opgenomen, voor een belangrijk deel ook afkomstig uit publikaties van Thijssse. De gehele wandeling is twee tot drie kilometer lang.

Bart Graatsma & Tineke de Jong: 'Onbekommerd' in de voetsporen van Jac. P. Thijssse. 64 bladzijden, kaart en vele illustraties (1995). Uitg. Centrum voor Natuur- en Milieu-Educatie Maastricht, postbus 606 (Herbenusstraat 89), 6200 AP Maastricht. Prijs f 10,- (exclusief portokosten). ISBN 90 75621 01 9. In Maastricht verkrijgbaar bij het Natuurhistorisch Museum Maastricht, De Bosquetplein 7 en het VVV Maastricht, Kleine Staat 1.

Nieuws over wetlands in Azië en elders in AWB-uitgave

Het Asian Wetland Bureau (AWB) in Kuala Lumpur brengt ontwikkelingen in wetland-gebieden onder de aandacht in een speciaal tijdschrift met de naam Asian Wetland News. Het blad verschijnt twee maal per jaar en beleeft momenteel zijn achtste jaargang. Vanzelfsprekend is in de berichtgeving veel plaats ingeruimd voor beschermde en bedreigde gebieden in Aziatische landen, maar ook onderwerpen van buiten die regio komen aan de orde. De bijdragen zijn van de hand van auteurs uit verschillende landen. Nummer 2 van Volume 7 opent met een algemeen artikel "Wetland restoration" door prof. S. Björk van de Zweedse universiteit van Lund. De Europese berichten hebben betrekking op een hersteld Engels wetland-gebied van 40 ha in Sussex (er zijn sinds 1986 224 vogelsoorten waargenomen en zeer veel exemplaren geringd, waaronder 65.000 Oeverzwaluwen, 55.000 Rietzangers en 35.000 Kleine Karekieten); het project Red Alert System in de Axios- en Evros-delta's en de Amvrakikos-golf in Griekenland; herstel van het 'floodplain forest' aan de Morava-rivier in Tsjechië; training voor herstel van wetlands in Midden- en Oost-Europa. Aziatische onderwerpen zijn: de bedreiging van de Iraakse moerasgebieden (met als endemische vogelsoorten de

Iraq Babbler *Turdoides alirostris* en de Basrah Reed Warbler *Acrocephalus griseldis*, het rapport 'The Asian Waterfowl Census 1987-91', de volgende Ramsar-bijeenkomst (voluit Sixth Meeting of the Conference of the Contracting Parties of the Convention, het gaat hierbij om de Convention on Wetlands of International Importance, die in 1971 voor het eerst werd georganiseerd in de Iraanse stad Ramsar) in maart 1996 in Brisbane, Australië; het belang van het rivierbekken met bijbehorend vlakland van de Tamiraparani in Tamil Nadu (Zuid-India). Over zeldzame soorten van wetlands werden een positief en een ongunstig bericht opgenomen: in 1994 werd een broedplaats van de Kleine Lepelaar (Blackfaced Spoonbill, *Platalea minor*) ontdekt op een eilandje bij Zuid-Korea (20 exemplaren werden waargenomen, waarvan 14 juveniel; de soort was voordien alleen bekend van een populatie van 323 vogels op eilandjes ten westen van Noord-Korea); in het Keoladeo-reservaat in Bharatpur (India) is overwintering van de Siberische Kraanvogel (*Grus leucogeranus*) vorig jaar voor het eerst achterwege gebleven. Er zijn twee maal kunstmatig gekweekte kraanvogeljongen in Keoladeo losgelaten, maar de eerste keer bleven zij bij vertrek van de wilde vogels achter en de tweede keer kwamen er geen volwassen exemplaren meer overwinteren. Dat kan betekenen dat kennis omtrent de trekroute en de broedgebieden verloren gaat, ook bij de kraanvogels zelf.

Asian Wetland News wordt uitgegeven door Asian Wetland Bureau, IPT - University of Malaya, 59100 Kuala Lumpur, Malaysia. Tel. +60-3-7572176/7566624, fax +60-3-7571225. Een individueel jaarabonnement kost US\$ 15 (zeepost 10 dollar); instellingen betalen dubbel.

Het bureau werkt sinds 1986 samen met het Indonesische Directorate-General of Forest Protection and Nature Conservation aan de uitvoering van een grootscheeps programma voor beheer en behoud van wetlands. In het hoofdkantoor te Bogor zijn 30 medewerkers, in West-Kalimantan 6. Er is een jaarbudget van circa één miljoen dollar. De functie van programmaleider is sinds enige tijd vacant. De honorering bedraagt jaarlijks 28.000 tot 36.000 dollar. Als vereisten voor een aanstelling tot 'Head of the AWB Indonesia Programme' worden opgegeven: een academische opleiding of grondige ervaring in natuurbeheer en/of sociale wetenschappen met betrekking tot wetlands, bij voorkeur in Zuidoost-Azië; ten minste vijf jaar werkervaring in een leidinggevende functie; aantoonbare vaardigheden in projectontwikkeling en beleidsplanning. Kandidaten die de Bahasa Indonesia of Melayu beheersen, genieten de voorkeur.

Inlichtingen en sollicitaties: The Executive Director Asian Wetland Bureau, IPT - Universiti Malaya, Lembah Pantai, 59100 Kuala Lumpur, Malaysia; fax-nummer (03) 7571225.

De Lepelaars van de Muy

Op 25 september 1945 stierf de vogelfotograaf, schrijver en cineast Nol Binsbergen op 37-jarige leeftijd. Vijftig jaar later verscheen het door hem geschreven 'De Lepelaar van de Muy'. De tekst was bedoeld als hoofdstuk van een groot boek

over reiger- en ooievaarachtigen in Nederland, waaraan hij nog maar net was begonnen toen hij aan maagkanker overleed.

Op initiatief van de familie Binsbergen is dit eerste hoofdstuk als zelfstandig boek verschenen met daarbij een uitgebreide levensbeschrijving van de bijna legendarische schrijver. Aan het boekje is toegevoegd een hoofdstukje over de Lepelaar vijftig jaar later. Bovendien is het rijk geïllustreerd met vele zwartwitfoto's die ruim vijftig jaar geleden zijn gemaakt met een zware platencamera, een Mento-spiegelreflex, door Nol Binsbergen. In de Tweede Wereldoorlog verstoorden soldaten (waaronder Brits-Indiërs die door het Duitse leger waren ingelijfd) de kolonie in De Muy. Toestemming om in de kolonie van Lepelaars te mogen fotograferen liet lang op zich wachten en had heel wat voeten in den aarde. Maar juist in die woelige oorlogstijd kreeg hij vergunning.

Aan de voet van de Muydam wordt de eerste schuilhut gebouwd. Later zat hij wel tien uur in een schuiltentje, een kubus van 80 cm². Hij beschrijft op onderhoudende wijze het wel en wee van de Lepelaars, over de paring, de broeddrift, het aflossen op het nest, het gedrag en het verzorgen van de jongen. Hij stelde slechts één broedsel per jaar vast, een broedduur van 22 dagen en een uitwisseling van de kolonie in het Zwanenwater dat daar hemelsbreed niet zo erg ver vandaan ligt.

In die tijd hield hij zich ook bezig met filmen. Hij sjouwde met 70 kg spullen zoals zware camera's, filmrollen, motor, gummikabels en accu's. Daarbij kwam nog de schuiltent en een onmogelijk zwaar statief. Zo'n cameramotor maakt toentertijd een hels lawaai. In het begin liet hij de Lepelaars wennen door te rammelen met een doos met spijkers! In eerste instantie monteerde hij de film 'Vogelleven in Holland' uit nagelaten materiaal van de Zwitserse vogelfotograaf en -cineast Alphonse Burdet. In opdracht van Texels Eigen Stoomboot Onderneming (TESO) maakten Binsbergen en Herman van der Horst de film 'Texel, de parel der Waddeneilanden' waarbij ook de Lepelaars in De Muy werden gefilmd. Begin 1995 kwam deze film uit op video. In de zelfde periode vervaardigde Binsbergen de film 'Geheimen van het Waterland', die binnenkort ook op video verkrijgbaar zal zijn.

Het boek is het resultaat van de gezamenlijke inspanning van de vijf gebroeders Binsbergen en werd gedrukt in Christchurch, Nieuw-Zeeland waar Binsbergens' jongste zoon Henk woont en daar werkt als lithograaf en drukwerkvoorbereider. De zoons bepaalden de keuze van de foto's en verzorgden de aanvullende teksten, de typografie en de druk.

Nol Binsbergen: De Lepelaars van de Muy. 48 bladzijden, 32 zwartwitfoto's (1995). Samenstelling en aanvullende tekst van Michel en Andri Binsbergen, grafische vormgeving Jaap Binsbergen, zetwerk Jip Binsbergen, lithografie en drukwerkvoorbereiding Henk Binsbergen. Uitg. Het Open Boek, Binnenburg 3, 1791 CG Den Burg, Texel, (0222) 31 36 57. Prijs f 17,50. Het boek is ook verkrijgbaar door storting van f 20,50 (inclusief verzendkosten) op girorekening 3 550 492 ten name van Het Open Boek, Den Burg, Texel, onder vermelding van Binsbergen-Lepelaars-de Muy en uw adres.